

การใช้ยุทธศาสตร์ “ฉลาดรู้” ในการสร้างครุมืออาชีพ

เพชรฯ พิพัฒน์สันติกุล

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

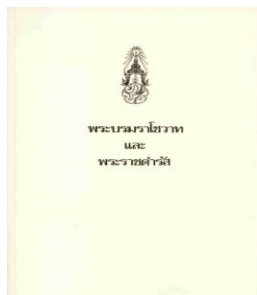
ยุทธศาสตร์ “ฉลาดรู้” เป็นข้อค้นพบจากงานวิจัย เมื่อปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๔๔ ที่สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษารัฐบาล ในขณะนั้น (ปัจจุบัน ไม่มีหน่วยงานนี้แล้ว) ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อศึกษาวิจัยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ และได้ผลงานวิจัยเรื่องนี้ จัดทำเป็นรายงานชื่อว่า รายงานผลการวิจัยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ระยะ ที่ ๑ : การสร้างรูปแบบการเรียนรู้ “ฉลาดรู้” หลังจากนั้น มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้นว่า นำไปใช้พัฒนาการเรียนรู้ออกของชุมชน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จัดพิมพ์รายงานการวิจัยเรื่องนี้เพื่อเผยแพร่ผู้สนใจ และเมื่อประมาณเดือนเมษายน ที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. ๒๕๕๖) ผู้เขียนได้มีโอกาสเผยแพร่รายงานวิจัยนี้อีกครั้งในการเปิดงานของสมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย และเมื่อได้รับโอกาสให้เขียนบทความจึงพิจารณา นำงานวิจัยเรื่องนี้มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสร้างครุมืออาชีพ

งานวิจัยนี้ ได้นำเสนอแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ มาสร้างรูปแบบการเรียนรู้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ และคาดหวังว่าจะนำรูปแบบการเรียนรู้ที่ดีมาใช้พัฒนาการเรียน การสอนของสถาบันราชภัฏและขยายผลสู่การพัฒนาการศึกษาในท้องถิ่นต่อไป วิธีดำเนินการ ได้มีการศึกษาร่องรอยการเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท ทั้งการเรียนรู้จากพระราชจริยวัตร การเรียนรู้จากพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท การเรียนรู้จากบทพระราชนิพนธ์ การเรียนรู้จากพระราชกรณียกิจ และการเรียนรู้จากโครงการวิจัยและพัฒนา อันเนื่อง มาจากพระราชดำริ ได้ข้อค้นพบของแต่ละแหล่งความรู้ ดังนี้

การเรียนรู้จากพระราชจริยวัตร พบว่า พระองค์ท่านทรงเรียนรู้เรื่อง ที่สนพระทัย ทรงหาความรู้ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูล ทั้งจากเอกสาร จากของจริงและจากการสอบถามผู้รู้ และทรงเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยพระองค์เอง ตั้งแต่ขั้นทดลองจนปฏิบัติจริง มีลักษณะของการเรียนรู้ ๕ ประการ คือ ๑) เป็น การเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย ๒) เป็นการเรียนรู้ที่ใช้วิธีหาความรู้ที่หลากหลาย ๓) เป็นการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ๔) เป็นการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้

ประโยชน์ได้จริง ๕) เป็นการเรียนรู้อย่างมีความสุข ๖) เป็นการเรียนรู้ทั้งด้านกว้างและด้านลึก ๗) เป็นการเรียนรู้ที่มีการตรวจสอบและทบทวนความรู้อยู่ตลอดเวลา ๘) เป็นการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ๙) เป็นการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนตามลำดับนับตั้งแต่สะสมข้อมูล ฝึกฝนทดลอง ตรวจสอบทบทวน และนำไปใช้ประโยชน์

การเรียนรู้จากพระราชดำริและพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เน้น “การมีความรู้คู่ คุณธรรม” “การบูรณาการความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์” การศึกษาเพื่อให้เกิดความฉลาดรู้ ได้แก่ การศึกษาให้ครบถ้วนทุกแง่มุมด้วยใจอันปราศจากอคติ ร่วมกับการลงมือปฏิบัติ “ความมีวินัย ความพากเพียร ความตั้งใจและความมีวิจารณญาณในการศึกษา” ร่วมกับ “ความมีส่วนร่วมของสังคม และชุมชนในการจัดการเรียนรู้” ซึ่งเป็นสาระสำคัญของ หลักการจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒

การเรียนรู้จากบทพระราชนิพนธ์ “ติโต” “นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ” “พระมหาชนก” แสดง “ความตั้งใจมั่นคง” “ความเสียสละ” “การเรียนรู้ด้วยตนเองจนสามารถใช้ประโยชน์ได้” “ความเพียร” และ “การเลือกให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์” โดยเฉพาะพระมหาชนกทรงพระราชทานพรแก่ผู้อ่าน ๓ ประการคือ ขอจงมีความเพียรที่บริสุทธิ์ ปัญญาที่เฉียบแหลม กำลังกายที่สมบูรณ์ อันเป็นคุณลักษณะของผู้ได้รับการศึกษาที่ดี

การเรียนรู้จากพระราชกรณียกิจ สะท้อนแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการศึกษา ดังนี้ ๑. การศึกษาเพื่อพัฒนาสุขภาพอนามัย ๒) การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน ๓) การศึกษานอกระบบ : มุลินธิสายใจไทย โรงเรียนพระดาบส ๔) การศึกษาตามอัธยาศัย : โครงการส่วนพระองค์ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนา

การเรียนรู้จากโครงการวิจัยและพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สะท้อนรูปแบบการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้น (Problem based learning) ด้วยการที่ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งที่จะเรียนรู้ การบูรณาการความรู้ และการใช้ทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์แห่งความรู้ โดยใช้ ขั้นตอนสำคัญ ๓ ขั้นตอน คือ “ ค้นให้พบ ” (ปัญหา) “ทดลองให้ได้ ” (วิธีการแก้ปัญหา) และ “สาธิตให้เห็น” (สามารถนำไปใช้ได้จริง) ผลที่ได้ คือ ความรู้ที่ใช้ในการแก้ปัญหา

คณะผู้วิจัยได้สรุปคุณสมบัติของผู้เรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ๘ ประการ ได้แก่
 ๑) มีความอยากรู้ ๒. มีความตั้งใจจริง มุ่งมั่นที่จะรู้ ๓. มีการเตรียมตัวที่ดี ๔. มีอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ฉันทะ
 วิริยะ จิตตะ วิมังสา ๕. มีความรักเรียน ๖. มีความสุขใจในการเรียนรู้ ๗. มีจิตใจเป็นกลาง และ ๘, รู้จักการ
 ทำงานร่วมกับผู้อื่น

“ฉลาดรู้” รูปแบบการเรียนรู้ จากระบบพระยุคลบาท

...การศึกษาหาความรู้จึงสำคัญตรงที่ว่าต้องศึกษาเพื่อให้เกิด “ความฉลาดรู้” คือ
 รู้แล้วสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง ๆ ไม่เป็นพิษและโทษ...

๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๔

ผลการศึกษา ได้รูปแบบการเรียนรู้ “ฉลาดรู้” มีหลักการ จุดมุ่งหมาย ยุทธศาสตร์และแนวทางการจัด
 ประสพการณ์ ดังนี้

หลักการ การเรียนรู้แบบ “ฉลาดรู้” เป็นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้
 ผู้เรียนเกิดความสุขทั้งทางกาย ปัญญา คุณธรรม และทักษะการใช้ชีวิต สามารถพัฒนาตนเองได้อย่าง เต็ม
 ศักยภาพ ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม สร้างเสริมสัมพันธภาพที่ดีระหว่างตนเองกับ
 สังคมและ ธรรมชาติแวดล้อม อีกทั้ง เป็นการเรียนรู้ที่มีครอบครัว ครู ชุมชน และทรัพยากรการเรียนรู้อื่น ๆ
 เป็นเครื่องสนับสนุน

จุดมุ่งหมาย เพื่อให้ ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความหมายและมีเป้าหมาย สามารถพัฒนาวิธีการเรียนรู้โดย
 การเรียนรู้จากความรู้ ความคิดของผู้อื่น จากความคิดใคร่ครวญด้วยตนเอง และจากการปฏิบัติฝึกฝนจนชำนาญมี
 ลักษณะการเรียนรู้ที่รู้จริง รู้แจ้ง รู้ลึกซึ้ง และเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีวิธีนำความรู้ไปใช้ โดยรู้จัก
 ตนเอง รู้จักการผสมผสานหลักวิชา นำความรู้ไปใช้ อย่างมีปัญญา เพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม และมีพัฒนาการ
 อย่างสมดุลทั้งคุณลักษณะทางกาย ปัญญา คุณธรรม และทักษะการใช้ชีวิต

ยุทธศาสตร์และแนวทางการจัดประสพการณ์ องค์ประกอบของยุทธศาสตร์ “ฉลาดรู้” มี ๔
 องค์ประกอบ คือ ๑) มุ่งมั่นด้วยศรัทธา ๒) ใฝ่หาความรู้คู่คุณธรรม ๓) นำไปใช้อย่างฉลาด และ ๔) ไม่
 ประมาทหมั่นตรวจสอบพัฒนา แต่ละองค์ประกอบได้อธิบายความหมายและแนวทางการจัดประสพการณ์การ
 เรียนรู้ ดังนี้

องค์ประกอบที่ ๑ มุ่งมั่นด้วยศรัทธา หมายถึง ความตั้งใจจริงที่จะศึกษา หากความรู้ โดยมิศรัทธา ที่ถูกต้อง เกื้อกูล ส่งเสริม ศรัทธาที่ถูกต้องนั้น เกิดจากความเพ่งพินิจพิจารณา ด้วยใจที่เป็นกลางหนักแน่น สมบูรณ์ด้วยเหตุผล มีแนวการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้เกิดความมุ่งมั่นด้วยศรัทธา ดังนี้ ทำให้ ผู้เรียนรู้จักตนและสภาพแวดล้อมของตนอย่างถ่องแท้ สร้างความตระหนักในปัญหา สร้างความตระหนักใน คุณค่าของสิ่งที่จะเรียน และกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ ๒ ใฝ่หาความรู้คู่คุณธรรม หมายถึง การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ทั้งด้านวิชาความรู้ และคุณธรรม ให้เกิดความรู้จริง เรียนรู้ด้วยจิตใจที่ตั้งมั่นเป็นปกติ เทียงตรง และเป็นกลาง รวมทั้งต้องศึกษา ให้เห็นจริงและแจ่มแจ้ง แนวการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้เกิดการใฝ่หาความรู้คู่คุณธรรม คือ สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ใน ๓ ลักษณะคือ เรียนรู้จากความรู้ความคิดของผู้อื่น เรียนรู้จากการขบคิด พิจารณาด้วยตนเอง และเรียนรู้จากการปฏิบัติ

องค์ประกอบที่ ๓ นำไปใช้อย่างฉลาด หมายถึง การใช้สติปัญญาประยุกต์ความรู้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ไปใช้อย่างเหมาะสมด้วยความซื่อตรง บริสุทธิ์ใจ และมีความรับผิดชอบต่อหลักวิชาและส่วนรวม โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลต่อตนและสังคม แนวการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้เกิดการนำไปใช้อย่างฉลาด คือ การศึกษาวิเคราะห์/วินิจฉัยปัญหาความต้องการของตนและสังคม การพิจารณาทบทวนความรู้ที่จะนำมาใช้ แก้ปัญหาหรือพัฒนา การพิจารณาเลือกหรือปรับใช้ความรู้ การพิจารณาทบทวนผลของการนำความรู้มาใช้ และใช้ความพากเพียรพยายาม อดทน หนักแน่นต่อการนำความรู้ไปใช้

องค์ประกอบที่ ๔ ไม่ประมาทหมั่นตรวจสอบพัฒนา หมายถึง ความไม่ไว้วางใจในความรู้ว่า สมบูรณ์พร้อม ไม่เปลี่ยนแปลง ต้องหมั่นทบทวน ตรวจสอบ ปรับปรุง และพัฒนาความรู้ให้เหมาะสมกับ สภาพของตนและสังคม แนวการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้เกิดความไม่ประมาทหมั่นตรวจสอบพัฒนา คือ ใ้รู้จักการประเมินความถูกต้องและเหมาะสมของความรู้ ทั้งด้วยตนเองและโดยผู้อื่น ให้หมั่นประเมิน เพื่อทบทวนตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของความรู้อยู่เสมอ และให้นำผลการประเมินความรู้มา พิจารณาเพื่อรักษา ส่วนดีให้ คงไว้และปรับปรุงส่วนบกพร่อง

โดยสรุป ยุทธศาสตร์ “ฉลาดรู้” นี้ สามารถประยุกต์ใช้ในการทำงานและสร้างงานต่าง ๆ ตามหลักพรหม วิหาร ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราท่านปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้ ได้เห็น นำสู่การพัฒนาโครงการตามแนวพระราชดำริมากมายหลายโครงการที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทย ให้รู้จักพึ่งตนเอง และใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ตลอดมา

การนำยุทธศาสตร์“ฉลาดรู้” มาใช้สร้างครูมืออาชีพ

คงต้องเริ่มทำความเข้าใจกับคำว่า “ครูมืออาชีพ” ก่อน

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการศึกษาเล่าเรียนมาช้านาน ประเทศไทยมีการสร้างและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการในระยะแรกของการผลิตครูคือการคัดคนระดับหัวกะทิที่หนึ่งของจังหวัดมาเรียนครู แต่นโยบายการศึกษาในระยะต่อมาเน้นการเร่งการจัดการศึกษาให้คนไทยมีความรู้อย่างน้อยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จึงมีการเร่งผลิตครู และให้ความสำคัญถึงกับตั้งวิทยาลัยครู ๑๖ แห่งทั่วประเทศเพื่อรองรับการผลิตและการพัฒนาครู และเพิ่มอีก ๔ แห่งหลังจากนั้น การเร่งผลิตครูจำนวนมากทำให้ความสำคัญกับการคัดคนเก่งมาเป็นครูลดน้อยลงเป็นลำดับ จนถึงระดับที่มีการพูดกันโดยทั่วไปว่า เรียนอะไรไม่ได้แล้วให้มาเรียนครู ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาคุณภาพการศึกษาของประเทศมีคุณภาพต่ำลงเป็นลำดับ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ นับว่า เป็นกฎหมายการศึกษาไทยฉบับแรกของประเทศไทย ได้ให้ความหมายของ “ครู” ว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียน การสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษา ทั้งของรัฐและเอกชน และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับนี้ได้วางยุทธศาสตร์การพัฒนาครู ดังนี้

“ยุทธศาสตร์การดำเนินการพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวด ๗ ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา ๕๒ - ๕๗ ซึ่งเป็นการผลิต และพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ และครบกระบวนการ ”

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (๒๕๕๒)

จากยุทธศาสตร์ดังกล่าว ประเทศไทยได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู โดย สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และมาตรฐานวิชาชีพครูโดยคุรุสภา และ ดังนี้

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) (๒๕๕๑) ได้กำหนดมาตรฐานการประเมินการปฏิบัติงานของครูที่สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำนวน ๘ ข้อ ดังนี้

๑. การกำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้ ทักษะกระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการและความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะที่พึงประสงค์

๒. การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน

๓. การออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียน ไปสู่เป้าหมาย

๔. การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้

๕. การจัดเตรียมและใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ในการจัดการเรียนรู้

๖. การประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน รวมทั้งการวางเงื่อนไขให้ผู้เรียนประเมินความก้าวหน้าของตนเองและนำมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาตนเอง

๗. การวิเคราะห์ผลการประเมินและนำมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

๘. การศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

คุรุสภา (๒๕๕๓) ได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู ๑๒ ประการ ดังนี้

มาตรฐานที่ ๑ ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ หมายถึง การศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเอง การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และ การเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่องค์กรหรือหน่วยงาน หรือสมาคมจัดขึ้น เช่น การประชุม การอบรม การสัมมนา และการประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องมีผลงานหรือรายงานที่ปรากฏชัดเจน

มาตรฐานที่ ๒ ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับผู้เรียน หมายถึง การเลือกอย่างชาญฉลาดด้วยความรักและหวังดีต่อผู้เรียน ดังนั้น ในการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่น ๆ ครูต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดแก่ผู้เรียนเป็นหลัก

มาตรฐานที่ ๓ มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ หมายถึง การใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถของครูที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ให้มากที่สุด ตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ โดยวิเคราะห์ วินิจฉัยปัญหาความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่จะให้ได้ผลดีกว่าเดิม รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนอย่างเป็นระบบ

มาตรฐานที่ ๔ พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง หมายถึง การเลือกใช้ ปรับปรุง หรือ สร้างแผนการสอน บันทึกการสอน หรือ เตรียมการสอนในลักษณะอื่น ๆ ที่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

มาตรฐานที่ ๕ พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ หมายถึง การประดิษฐ์คิดค้นผลิต เลือกใช้ ปรับปรุงเครื่องมืออุปกรณ์ เอกสารสิ่งพิมพ์ เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุ จุดประสงค์ของการเรียนรู้

มาตรฐานที่ ๖ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการแสวงหาความรู้ตามสภาพความแตกต่างของบุคคล ด้วยการ

ปฏิบัติจริง และสรุปความรู้ทั้งหลายได้ด้วยตนเอง ก่อให้เกิดค่านิยมและนิสัยในการปฏิบัติจนเป็นบุคลิกภาพถาวรติดตัวผู้เรียน ตลอดไป

มาตรฐานที่ ๗ รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ หมายถึง การรายงานผลการพัฒนาผู้เรียนที่เกิดจากการปฏิบัติการเรียนการสอนให้ครอบคลุม สาเหตุ ปัจจัย และ การดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง โดยครุณำเสนอรายงานการปฏิบัติในรายละเอียด ดังนี้

๑) ปัญหาความต้องการของผู้เรียนที่ต้องการได้รับการพัฒนาและเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน

๒) เทคนิค วิธีการ หรือ นวัตกรรมการเรียนการสอนที่นำมาใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และขั้นตอนวิธีการใช้เทคนิควิธีการหรือนวัตกรรมนั้น ๆ

๓) ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามวิธีการที่กำหนดที่เกิดกับผู้เรียน

๔) ข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ ๆ ในการปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

มาตรฐานที่ ๘ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน หมายถึง การแสดงออก การประพฤติและปฏิบัติในด้านบุคลิกภาพทั่วไป การแต่งกาย กิริยา วาจา และจริยธรรมที่เหมาะสมกับความเป็นครูอย่างสม่ำเสมอ ที่ทำให้ผู้เรียนเลื่อมใสศรัทธาและถือเป็นแบบอย่าง

มาตรฐานที่ ๙ ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ขอมรับในความรู้ความสามารถ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ ของเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา และ ร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น

มาตรฐานที่ ๑๐ ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน หมายถึง การตระหนักในความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ขอมรับในความรู้ความสามารถของบุคคลอื่นในชุมชน และร่วมมือปฏิบัติ-งานเพื่อพัฒนางานของสถานศึกษา ให้ชุมชนและสถานศึกษามีการยอมรับซึ่งกันและกัน และปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความเต็มใจ

มาตรฐานที่ ๑๑ แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา หมายถึง การค้นหา สังเกต จดจำ และรวบรวมข้อมูลข่าวสารตามสถานการณ์ของสังคมทุกด้าน โดยเฉพาะ สารสนเทศเกี่ยวกับวิชาชีพครู สามารถวิเคราะห์ วิจารณ์อย่างมีเหตุผล และใช้ข้อมูลประกอบการแก้ปัญหาพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ ๑๒ สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์ หมายถึง การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการนำปัญหาหรือความจำเป็นในการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการเรียน และ การจัดกิจกรรมอื่น ๆ ในโรงเรียน มา กำหนดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาของผู้เรียนที่ถาวร เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของครูอีกแบบหนึ่ง ที่จะนำเอาวิกฤติต่าง ๆ มาเป็นโอกาสในการพัฒนา ครูจำเป็นต้องมองมุมต่าง ๆ ของปัญหา แล้วผันมุมมองของปัญหาไปในทางการพัฒนา กำหนดเป็นกิจกรรมในการพัฒนาของผู้เรียน ครูจึงต้องเป็นผู้มองมุมบวกในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ กล่าวที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ มีสติในการแก้ปัญหา มิได้ตอบสนอง

ปัญหาต่าง ๆ ด้วยอารมณ์หรือแง่มุมแบบตรงตัว ครูสามารถมองหักมุมในทุก ๆ โอกาส มองเห็นแนวทางที่นำไปสู่ผลก้าวหน้าของผู้เรียน

ความเป็นมืออาชีพของครู จึงควรที่จะต้องยึดถือและปฏิบัติให้เกิดความสัมพันธ์กับมาตรฐานของวิชาชีพครู ซึ่งมีความสำคัญและความจำเป็นต่อครูทุกคน

สิ่งที่ครูมืออาชีพรควรตระหนักเป็นอย่างยิ่งก็คือ “คุณภาพการสอน” ซึ่งเป็นความสามารถที่จะสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน ในระบบโรงเรียนต้องการครูทำงานอย่างมืออาชีพ คือ เป็นผู้มีความสามารถและประสบการณ์ในงานที่ทำ ทำงานทุกครั้ง จะทำให้บรรลุเป้าหมาย

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (๒๕๕๒) ได้กล่าวถึง ความเป็นมืออาชีพ มีองค์ประกอบสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑) มีความรู้อย่างแท้จริงในเรื่องที่ทำ รู้หลักวิชา รู้เหตุรู้ผล ที่มาที่ไปของเรื่องที่ทำอย่างรอบด้าน และสามารถคาดคะเนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาได้ในกรณีที่มีเหตุผิดปกติกเกิดขึ้น

๒) มีความสามารถในการประยุกต์ นำความรู้ไปใช้ได้เหมาะสม ความสามารถนี้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ ไหวพริบ ปฏิภาณ จนกลายเป็นความเชี่ยวชาญพิเศษที่บุคลากรทั่วไปไม่มี

๓) มีความสามารถในการประสานสัมพันธ์ที่ดีกับผู้รับบริการ สื่อสารทำความเข้าใจได้ดี มีการสนทนาที่สร้างสรรค์ รู้จักอดทนอดกลั้น เพื่อให้ได้ผลงานที่ตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างถูกต้อง เป็นที่พอใจของผู้รับบริการ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (๒๕๕๒) ได้เสนอสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูพันธุ์ใหม่ ไว้ดังนี้

๑) มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง นายก้อย่อง มีความรู้เข้มนด้านวิชาการ และมีภูมิปัญญาแท้จริง

๒) มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

๓) มีความคิดอ่านดี เป็นนักคิด สามารถแสวงหาความรู้ และแก้ปัญหาได้

๔) มีระบบ วางแผน และจัดการเก่ง

๕) มีความสามารถที่จะจูงใจนักเรียนและเพื่อนร่วมงานได้

๖) เป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสารกับนักเรียน เพื่อนร่วมงานและคนทั่วไป รู้จักพูดให้ได้ผล ชี้แจงให้เข้าใจและเป็นที่ยอมรับที่ดี

๗) เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษา ซักถาม วิพากษ์วิจารณ์ในข้อเสนอแนะ อดทนฟังได้ ไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียว

๘) เป็นผู้กล้าว่าแกลงถ้อยคำที่ลึกซึ้งได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจได้

๙) เป็นผู้ที่ไม่ชักนำในเรื่องที่เหลวไหล ไม่สมควรหรือชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย

๑๐) มีความสามารถที่จะเป็นผู้นำคนอื่นได้

ข้อพึงปฏิบัติสู่ครูมืออาชีพ

๑๑) สอนอย่างประกันคุณภาพเพื่อนักเรียนอย่างสุดกำลังความสามารถ (PDCA)

๑๒) แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนกับเพื่อนร่วมงาน พี่ ผู้บังคับบัญชา

ผู้ปกครอง นักเรียน

๑๓) พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยรับการสอนงานจากผู้บังคับบัญชาและครูอาวุโส เข้าอบรมสัมมนา และติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการอยู่เสมอ

๑๔) ใช้วิจัยในการเรียนการสอน

๑๕) ทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

๑๖) ให้ความร่วมมือในกิจการของโรงเรียนและชุมชน

วิจารณ์ พานิช (๒๕๕๒) ให้แนวคิดว่า ครูที่สังคมต้องการไม่ใช่แค่คนที่มีความรู้ แต่ต้องการคนที่รักเด็ก เห็นคุณค่า สนุกและหลงใหลในการส่งเสริมให้เด็กขยายพันธุ์พืช “แก้ว ๓ ประการ” ในตนเอง ได้แก่ ๑) แรงบันดาลใจ ๒) ฉันทะและทักษะในการเรียนรู้ และ ๓) ความคิดในเชิงคุณธรรม (morality) โดยทำหน้าที่ครูเพื่อศิษย์ เพื่อช่วยให้ศิษย์รู้จักตัวเอง ค้นพบตัวเอง และได้แก้ว ๓ ประการที่องงาม ขึ้นจากภายในตนเอง ซึ่งเราจะต้องออกแบบการศึกษา ออกแบบครู และออกแบบ “ครูของครู” ใหม่

กล่าวโดยสรุปว่า ครูมืออาชีพ มีลักษณะสำคัญอย่างน้อย ๔ ประการ คือ

๑) ครูมืออาชีพ รักนักเรียน รักการสอนและรักการเรียนรู้

๒) ครูมืออาชีพหมั่นพัฒนาตนเองและพัฒนาให้นักเรียนให้มีความรู้ มีทักษะ มีความสามารถที่ทันสมัยอยู่เสมอ การพัฒนาดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพ

๓) ครูมืออาชีพเป็นผู้ที่สอนหนังสือดี และเก่ง นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข จนสามารถใช้กระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองให้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

๔) ครูมืออาชีพเป็นผู้ที่มีทักษะในการประเมินผลเพื่อใช้ในการตรวจสอบความรู้ของผู้เรียนและตนเอง เพื่อการพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพและนำมาใช้ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณา องค์ประกอบของยุทธศาสตร์ “ฉลาดรู้” มาพัฒนาครูมืออาชีพ ผู้เขียนเสนอแนวทาง ดังนี้

ยุทธศาสตร์ “ฉลาดรู้”	แนวทางการสร้างครูมืออาชีพ	ครูมืออาชีพ
องค์ประกอบที่ ๑ มุ่งมั่นด้วยศรัทธา	การสร้างครู ต้องสามารถสร้างให้นักศึกษาครูมีความศรัทธาในวิชาชีพครู เกิดความตระหนักในคุณค่าของงานในวิชาชีพครูที่รับผิดชอบ เพื่อให้	๑) ครูมืออาชีพ รักนักเรียน รักการสอนและรักการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์ “ฉลาดรู้”	แนวทางการสร้างครุมีอาชีพ	ครุมีอาชีพ
	สามารถกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ทั้งของตนเองและของนักเรียนที่มาเรียนรู้จากครู	
องค์ประกอบที่ ๒ ใฝ่หาความรู้คู่คุณธรรม	การสร้างครู ต้องให้รู้จักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ทั้งด้านวิชาความรู้และคุณธรรม ให้เกิดความรู้จริง เรียนรู้ด้วยจิตใจที่ตั้งมั่นเป็นปกติ เทียงตรง และเป็นกลาง รวมทั้งต้องศึกษาให้เห็นจริงและแจ่มแจ้ง การเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างน้อย ๓ ลักษณะคือ เรียนรู้จากความรู้ความคิดของผู้อื่น เรียนรู้จากการขบคิดพิจารณาด้วยตนเอง และเรียนรู้จากการปฏิบัติ	๒) ครุมีอาชีพหมั่นพัฒนาตนเองและพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ มีทักษะ มีความสามารถที่ทันสมัยอยู่เสมอ การพัฒนาดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพ
องค์ประกอบที่ ๓ นำไปใช้อย่างฉลาด	การสร้างครู ต้องมีวิธีการส่งเสริมให้ครูใช้สติปัญญาประยุกต์ความรู้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติไปใช้อย่างเหมาะสมด้วยความซื่อตรง บริสุทธิ์ใจ และมีความรับผิดชอบต่อหลักวิชาและส่วนรวม โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่กุลต่อตน นักเรียน และสังคม โดยมีการศึกษาวิเคราะห์/วินิจฉัยปัญหาความต้องการของตนและสังคม การพิจารณาทบทวนความรู้ที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนา การพิจารณาเลือกหรือปรับใช้ความรู้ การพิจารณาทบทวนผลของการนำความรู้มาใช้ และใช้ความพากเพียรพยายาม อดทน หนักแน่นต่อการนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน	๓) ครุมีอาชีพเป็นผู้ที่สอนหนังสือดี และเก่ง นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข จนสามารถใช้กระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองให้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
องค์ประกอบที่ ๔ ไม่ประมาท หมั่นตรวจสอบพัฒนา	การสร้างครู ต้องสร้างให้ครูเป็นผู้ที่ความไม่ไว้วางใจในความรู้ว่าสมบูรณ์พร้อม ไม่เปลี่ยนแปลง ต้องหมั่นทบทวน ตรวจสอบ ปรับปรุง และพัฒนาความรู้ให้เหมาะสมกับสภาพของตน นักเรียนและสังคม โดยให้รู้จักการประเมินความถูกต้องและเหมาะสมของความรู้ ทั้ง	๔) ครุมีอาชีพเป็นผู้ที่มีทักษะในการประเมินผลเพื่อใช้ในการตรวจสอบความรู้ของผู้เรียนและตนเองเพื่อการพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพและนำมาใช้ปรับการ

ยุทธศาสตร์ “ฉลาดรู้”	แนวทางการสร้างครูมืออาชีพ	ครูมืออาชีพ
	ด้วยตนเองและโดยผู้อื่น ให้หมั่นประเมิน เพื่อ ทบทวนตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของ ความรู้อยู่เสมอ และให้นำผลการประเมินความรู้ มาพิจารณา เพื่อรักษา ส่วนดีให้ คงไว้และปรับปรุง ส่วนบกพร่อง	เรียนเปลี่ยนการสอนให้มีการ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

จากแนวทางดังกล่าว เสนอเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพ การใช้ยุทธศาสตร์ “ฉลาดรู้” ในการพัฒนาครูมืออาชีพ

บทความที่นำเสนอนี้ ได้นำรูปแบบการเรียนรู้ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช “ครูของแผ่นดิน” เป็นผลจากการศึกษาวิจัยรูปแบบการเรียนรู้ โดยถอดบทเรียนจากร่องรอยการเรียนรู้ตามรอย พระยุคลบาท ทั้ง การเรียนรู้จากพระราชจริยวัตร การเรียนรู้จากพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท การ เรียนรู้จากบทพระราชนิพนธ์ การเรียนรู้จากพระราชกรณียกิจ และการเรียนรู้จากโครงการวิจัยและพัฒนา อันเนื่อง มาจากพระราชดำริของพระองค์ท่าน มานำเสนอแนวทางในการสร้างครูมืออาชีพ เพื่อให้วิชาชีพนี้ ได้

สร้างคนไทย เยาวชนไทย ให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ และเป็นกำลังสำคัญในการสร้างและพัฒนาสังคมไทยและประเทศชาติ ถ้าประเทศไทยสามารถสร้างคนที่มีลักษณะ “ฉลาดรู้” ตามที่พระองค์ท่านปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่าง ผู้เขียนเชื่อว่า แนวทางนี้จะเป็นพลังสำคัญที่คนไทยจะร่วมกันฟื้นฟูสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่สงบสุขมาช้านานกลับคืนมา

เอกสารอ้างอิง

คุรุสภา(๒๕๕๓). มาตรฐานวิชาชีพครู. สืบค้นจาก <http://www.kroobannok.com/๒๑๑๔๔๓>.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. สืบค้นจาก <http://www.moe.go.th/main๒/plan/p-r-b๔๒-๐๑.htm>

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.(๒๕๕๐). รายงานการวิจัยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ระยะที่ ๑ การสร้างรูปแบบการเรียนรู้ “ฉลาดรู้” (พิมพ์ครั้งที่ ๒) . กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

วิจารณ์ พานิช.(๒๕๕๒). ครูผู้มีแก้ว ๓ ประการ. นำเสนอวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๒. สืบค้นจาก <http://www.gotoknow.org/posts/๒๔๑๗๗๔>

สภาสถาบันราชภัฏ.สำนักงาน .(๒๕๔๒). รายงานการวิจัยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ ระยะที่ ๑ การสร้างรูปแบบการเรียนรู้ “ฉลาดรู้” (พิมพ์ครั้งที่ ๑) . เอกสารอัดสำเนา.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์.(๒๕๕๒). ข้อเสนอสถาบันคุรุศึกษาแห่งชาติ.. ๑ ในองค์กรที่จะอุดช่องว่างการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ ๒. บทความสนับสนุนข้อเสนอสถาบันคุรุศึกษาแห่งชาติ.(เอกสารอัดสำเนา).

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์.(๒๕๕๒). เอกสารประกอบการบรรยาย “ครูพันธุ์ใหม่”.(เอกสารอัดสำเนา).

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.(๒๕๕๕). คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๘). กทม. : บริษัท ออฟเซ็ท พลัส จำกัด.